

Rutin för Nationella läkemedelslistan i Cosmic

Innehållsförteckning

2 INLEDNING	2
3 LÄSÅTKOMST I NLL	2
3.1 Samtycken	2
3.2 Patient som nekar samtycke	3
4 LÄSA INFORMATION I NLL	3
5 HANTERA INFORMATION I NLL OCH COSMIC	4
5.1 Hantera skillnader mellan NLL och Cosmic	4
5.1.1 Förskrivning finns i NLL men motsvarande ordination saknas i Cosmic	4
5.1.2 Förskrivning finns i NLL och motsvarande ordination i Cosmic är inte överensstämmande	4
5.1.3 Ordination finns i Cosmic Läkemedelslista men aktuell förskrivning saknas i NLL	4
5.1.4 Övriga	5
5.2 Pascal	5
5.3 Ändra information i Cosmic och/eller i NLL	5
5.3.1 Makulera eller avsluta	5
5.3.2 Dosjustering av sjuksköterska	5
5.4 Tillföra ny information	5
5.4.1 Komplexa doser	5
5.4.2 Pausad behandling	5
5.4.3 Läkemedel som ges i perioder t.ex. vid skov	6
5.4.4 Hantering av förskrivning med okänd behandlingstid	6
5.5 Utkorgen i Cosmic	6
5.5.1 Överskrider rekommenderad dos	6
5.5.2 Datum på förskrivningar	6
5.5.3 Begränsad subvention	6
6 HANTERING VID RESERVNUMMER	6
7 SPÄRRAR	6
7.1 Invånare kan dölja uppgifter av integritetsskäl	6
7.2 Förskrivare kan dölja uppgifter av sekretesskäl	7
7.2.1 Sekretessspärr - spärra behandlingsorsak	7
7.2.2 Sekretessspärr- spärra för vårdnadshavare	7
8 HANTERING VID SKYDDADE PERSONUPPGIFTER	8
9 FÖRSKRIVNINGSKOLLEN	8

2 Inledning

I Region Jämtland Härjedalen (RJH) är läkemedelslistan i Cosmic grunden för patientens läkemedelsordinationer och recept. Varje ordinationsändring ska dokumenteras i läkemedelslistan och det är centralt att patienten får en utskrift av denna efter att någon / några läkemedelsordinationer ändrats.

I november 2025 anpassas Cosmic till Lag om nationell läkemedelslista (2018:1212). Nationella Läkemedelslistan (NLL) har som syfte att ge hälso- och sjukvården, apoteken och patienten samma bild av patientens förskrivna och uthämtade läkemedel samt andra varor. I samband med att Cosmic anpassas till NLL ersätts begreppet recept med förskrivning och utkorgen förändras. NLL visar information om patientens samtliga förskrivningar och uttag, oavsett vilket system som används vid förskrivning och oavsett vilket apotek som expedierar receptet. Patienten tar del av information i NLL via e-tjänsten Läkemedelskollen, som nås antingen via 1177.se eller via E-hälsomyndighetens (eHMs) webbplats. Behörig vårdpersonal har tillgång till nationella läkemedelslistan direkt i Cosmic alternativt via eHMs e-tjänst Förskrivningskollen.

Om NLL är uppdaterad minimeras risker som dubbelförskrivning och att patienten av misstag använder inaktuell behandling, vilket i sin tur stärker patientsäkerheten.

Denna rutin gäller för alla vårdgivare som använder Cosmic i Jämtlands Län. Riktlinjen utgår från en gemensam rekommendation för alla regioner i Sverige som är godkänd av Nationell Samverkansgrupp (NSG) Läkemedel och Medicinteknik.

3 Läsåtkomst i NLL

Behörig vårdpersonal kan se vilka recept patienten har förskrivits och hämtat ut under de senaste 5 åren. Behörig vårdpersonal är:

- Läkare
- Sjuksköterska
- Barnmorska
- Dietist
- Farmaceut
- Tandläkare
- Tandhygienist

Läkarstudenter kan inte läsa i NLL. Endast hälso- och sjukvårdspersonal med förskrivningsrätt har behörighet att justera i NLL.

3.1 Samtycken

NLL ersätter Dosfliken och det behövs inte något samtycke till att öppna NLL för dospatienter. För patienter som inte har dos krävs det dock samtycke. Det finns olika sorters samtycken och reglerna skiljer sig något för vuxna och barn. De olika samtyckena är:

- Registrerat åtkomstsamtycke
 - Gäller för en enskild vårdpersonal i 4 år och kräver att patienten godkänner åtkomstsamtycke via e-hälsomyndighetens hemsida inom 7 dygn. För att

kunna skicka förfrågan om registrerat åtkomstsamtycke behöver man först ha ett tillfälligt samtycke från patienten.

- Tillfälligt samtycke
 - Gäller för hela enheten, men det går att ändra till att gälla viss vårdpersonal. Tre veckor är förvalt, detta tidsspänn går att ändra med patientens medgivande. Ändras tidsspännet behöver orsaken till detta dokumenteras i journaltext.
- Förmodat samtycke
 - Används om patienten har en stadigvarande oförmåga att lämna samtycke, exempelvis vid demenssjukdom. Ett förmodat samtycke är endast tillfälligt. För att ta del av information som patienten eventuellt har spärrat används istället åtkomsttypen Nödåtkomst.
- Nödsituation
 - Används om en patient är oförmögen att lämna samtycke och information i NLL är nödvändig för den vård och behandling som patienten omedelbart behöver. Orsaken till att öppna Nödsituation ska dokumenteras i journaltext.
- Samtycke från barn och ungdomar
 - För barn under 15 år krävs inget samtycke för att öppna NLL.
 - Gällande barn 15-18 år ska fråga om samtycke ställas om vårdpersonal bedömer att patienten är tillräckligt mogen för att förstå innebörden.
 - Om patienten inte bedöms ha uppnått tillräcklig mognad för att förstå innebörden av samtycke ska knappen **Begär åtkomst – barn** användas. Detta samtycke är giltigt tills användaren loggar ut ur Cosmic.

3.2 Patient som nekar samtycke

Om patienten nekar att låta förskrivaren få åtkomst till alla förskrivningar i NLL kan detta leda till risk för patientskada, exempelvis vid ordination / förskrivning av läkemedel med beroenderisk eller läkemedel med hög interaktionsrisk, vilket bör innebära att läkare avstår från förskrivning.

4 Läsa information i NLL

NLL kan kontrolleras när hälso- och sjukvårdspersonal behöver information om förskrivningar och uthämtade läkemedel för patienten. Observera att man inte kan se dosändringar om inte ny förskrivning gjorts.

Exempel på när NLL bör användas:

- Om patienten behandlats av vårdgivare utanför Region Jämtland Härjedalen
- Vid förskrivning av beroendeframkallande läkemedel
- Vid vård av patienter med dosdispenserade läkemedel
- Vid misstänkta intoxicationer

Exempel på när NLL kan användas:

- Ändring av ordinationer - recept i NLL som inte stämmer överens med ny ordination kan tas bort i NLL-fönstret

- Förnyelse av recept – det går i NLL att se om receptet verkligen behöver förnyas samt hur mycket patienten hämtat ut på apotek
- Enkel/fördjupad läkemedelsgenomgång
- Inskrivning i slutenvård, hemsjukvård, särskilt boende eller avancerad sjukvård i hemmet
- Uppföljning av läkemedelsbehandling för att exempelvis kontrollera följsamhet till läkemedelsbehandlingen (information om uthämtade läkemedel)

5 Hantera information i NLL och Cosmic

Under rubriken ”Aktuella läkemedel” syns alla förskrivningar som gjorts senaste året där det inte gått mer än 100 dagar sedan sista uttag av receptet. Läkemedlen är automatiskt sorterade utifrån senaste förskrivning. För att enklare kunna jämföra mot Cosmic rekommenderas att ändra sorteringsordning till ATC-kod.

5.1 Hantera skillnader mellan NLL och Cosmic

Förskrivningarna i NLL bör så långt som möjligt spegla patientens aktuella ordinationer i journalsystemet. Nedan beskrivs ett par av de vanligaste situationerna.

5.1.1 Förskrivning finns i NLL men motsvarande ordination saknas i Cosmic

Om förskrivare bedömer att informationen från förskrivningen i NLL är den korrekta, bör motsvarande ordination skapas i Cosmic Läkemedelslista.

5.1.2 Förskrivning finns i NLL och motsvarande ordination i Cosmic är inte överensstämmande

- Om förskrivare bedömer att informationen från förskrivningen i NLL är den korrekta, bör motsvarande ordination i Läkemedelslistan i Cosmic justeras.
- Om förskrivare bedömer att förskrivningen i NLL är felaktig eller inte aktuell, kan förskrivningen avslutas i NLL. Ny förskrivning skickas sedan från Cosmic, med utgångspunkt från den aktuella ordinationen. Notera att det enbart går att avsluta förskrivningar i NLL på förskrivningar gjorda från annat journalsystem än Cosmic i RJH. Förskrivningar gjorda från Cosmic i RJH kan enbart avslutas från Cosmic. Om dosändring är gjord efter det att senaste recept skrivits går det att avsluta förskrivningen från receptöversikten.
- Vid avslut av läkemedelsbehandling kan kvarvarande förskrivningar avslutas genom att välja ”avsluta förskrivning” i Cosmic eller genom att välja ”avsluta” i NLL.

5.1.3 Ordination finns i Cosmic Läkemedelslista men aktuell förskrivning saknas i NLL

- Ta ställning till om förskrivning behöver skickas.
- Läkemedel som patienten är ordinerad men som inte ska expedieras på apotek ska inte förskrivas annat än till dospatienter.

5.1.4 Övriga

Receptfria läkemedel och kosttillskott som patienten tar, men som inte är ordinerade av förskrivare, ska inte förskrivas för att synas i NLL.

5.2 Pascal

Pascal är inte ett journalsystem utan ett förskrivningssystem. Pascal arkiverar ingen information om förskrivningar utan visar upp de förskrivningar som finns i NLL. Därför ska alla förskrivningar till dosanslutna patienter även ordinerars i Cosmic Läkemedelslista minst en gång per år, i samband med årlig läkemedelsgenomgång. [Se pascalrutin](#).

Det är i nuläget enbart möjligt att föra över läkemedel från NLL till Cosmic på dospatienter. Välj då fliken "Jämför med ordinationer i Cosmic" och för över de läkemedel som inte finns i Cosmic.

5.3 Ändra information i Cosmic och/eller i NLL

5.3.1 Makulera eller avsluta

Makulera i NLL innebär att en förskrivning tas bort på grund av registrering till fel patient eller registrering av felaktiga uppgifter i förskrivningen. Det kan endast göras om inga uttag är genomförda. Makulera används för att ta bort förskrivningen och förhindra att patienten felaktigt får tillgång till ett läkemedel som inte är avsett för patienten.

Avsluta i NLL innebär att förskrivaren avslutar en förskrivning t.ex. för att patienten inte längre ska behandlas med läkemedlet, att doseringen inte längre gäller eller att det finns en nyare förskrivning som ska användas istället. Att avsluta eventuell förskrivning gör att kvarvarande uttag inte längre kan expedieras på apotek.

5.3.2 Dosjustering av sjuksköterska

Dosjustering som utförs enligt HSLF-FS 2017:37, 6 kap. 8§, av till exempel astmasjuksköterska eller diabetessjuksköterska görs i Cosmic läkemedelslista. För att det ska synas i NLL behöver en läkare uppdatera förskrivningen.

5.4 Tillföra ny information

5.4.1 Komplexa doser

Komplexa doser är t.ex. upptrappningar, nedtrappningar eller läkemedel som ges "enligt schema".

Om inte hela doseringen kan fås med i förskrivningen behöver patienten få ytterligare skriftlig information, exempelvis doseringsschema.

5.4.2 Pausad behandling

Vid längre uppehåll rekommenderas att förskrivning avslutas (dvs. återstående uttag tas bort) för att motverka felaktig behandling.

5.4.3 Läkemedel som ges i perioder t.ex. vid skov

Doseringen av läkemedel som ges under perioder, som läkemedel vid säsongsbunden allergi eller vid olika typer av skov, bör anges som vid behov.

5.4.4 Hantering av förskrivning med okänd behandlingstid

Förskrivning av läkemedel som ska tas t.ex. inför en behandling/operation eller där behandlingstiden ska vara kort. Ange begränsad giltighetstid på receptet alternativt begränsat antal uttag.

5.5 Utkorgen i Cosmic

5.5.1 Överskrider rekommenderad dos

Används om läkemedelsdosen överskrider rekommenderad dos enligt FASS och/eller regionala terapirekommendationer. Övriga avsteg från rekommendationer (som inte är överskriden dos) anges i fältet kommentarer till apoteket.

5.5.2 Datum på förskrivningar

Senaste datum för avslut av behandling och senaste datum för uppföljning av behandling fyller i nuläget inte någon funktion.

5.5.3 Begränsad subvention

För läkemedel med begränsad subvention får man kryssa i ja eller nej utifrån om patientens tillstånd motiverar att läkemedlet förskrivs inom förmån eller inte.

6 Hantering vid reservnummer

Förskrivning till patient med reservnummer måste skickas till specifikt apotek med födelsedatum. Recepten är endast sökbara på det specifika apoteket och är inte tillgängliga i NLL.

7 Spärrar

7.1 Invånare kan dölja uppgifter av integritetsskäl

NLL ger invånaren möjlighet att integritetsspärta recept t.ex. via Läkemedelskollen. Spärren gör att behörig hälso- och sjukvårdspersonal inte kan se förskrivningen. Om särskilda läkemedel (exempelvis narkotikaklassade) är spärrade så syns detta i NLL.

Nationella läkemedelslistan Uttag pappersrecept (0 st)

Spärrad information
Patienten har spärrade förskrivningar och/eller uttag. För att se spärrad information krävs patientens samtycke.

Särskilda läkemedel
Patienten har fått förskrivningar på särskilda läkemedel de senaste 24 månaderna.

Öppna spärrad information Alla Läkemedel Handelsvaror Sortera på ATC-kod

Produkt	Doseringsanvisning	Status	Giltig från ↓	Giltig till	Uttag kvar
Aktuella förskrivningar Expedierbara och nyligen utgångna/slutexpedierade förskrivningar.					
Ibuprofen Orifarm, 400 mg, filmdragerad tablett	Mot smärta och inflammation i muskulaturen, 1 tablett ...	Aktiv	2025-07-01	2026-07-01	1 av 1

Spärren får endast brytas om invånaren ger samtycke till detta eller vid så kallad nödsituation. Det kan t.ex. vara om patienten är medvetslös och förskrivaren behöver se alla patientens förskrivningar.

7.2 Förskrivare kan dölja uppgifter av sekretesskäl

7.2.1 Sekretesspärr - spärra behandlingsorsak

I NLL kan förskrivare spärra behandlingsorsak och behandlingsändamål för patienten, men även om detta görs, syns behandlingsorsak i journalen på 1177. Rekommendationen är därför att i de fall det är olämpligt att patienten tar del av behandlingsorsaken ska annan lämplig text skrivas som behandlingsorsak och behandlingsändamål vid ordination och förskrivning.

7.2.2 Sekretessspärr- spärra för vårdnadshavare

Se information om patienter med skyddsbehov, [Spärrar, - Utbildning för användare av Nationella läkemedelslistan](#)

Integritetsspärr	Patienten döljer	För vem och i vilken situation?
	behandlingsorsak	apotekspersonal vid expediering
	förskrivningar inklusive tillhörande uttag	vårdpersonal och apotekspersonal vid rådgivning
	uttag på pappersrecept	vårdpersonal och apotekspersonal vid rådgivning
Sekretesspärr	Förskrivare spärrar	För vem och i vilken situation?

behandlingsorsak	patienten när hen ser receptinformation
föreskrivningar inklusive tillhörande uttag	patientens vårdnadshavare eller ombud, när de ser receptinformation

8 Hantering vid skyddade personuppgifter

I särskilda fall kan personuppgifter behöva skyddas ytterligare. Det är därför viktigt att vården gör en individuell bedömning utifrån den enskildes situation. Riktlinjer för hur recept kan föreskrivas till patienter med skyddsbehov bör finnas hos respektive vårdgivare. För ytterligare vägledning om föreskrivning till patienter med skyddsbehov hänvisas till Läke medelsverket.

9 Föreskrivningskollen

Föreskrivningskollen är E-hälsomyndighetens e-tjänst för NLL och kan användas som reservrutin om kopplingen till NLL inte fungerar i journalsystemet.